

Opplegg til *Kompis* av Fabian Christensen

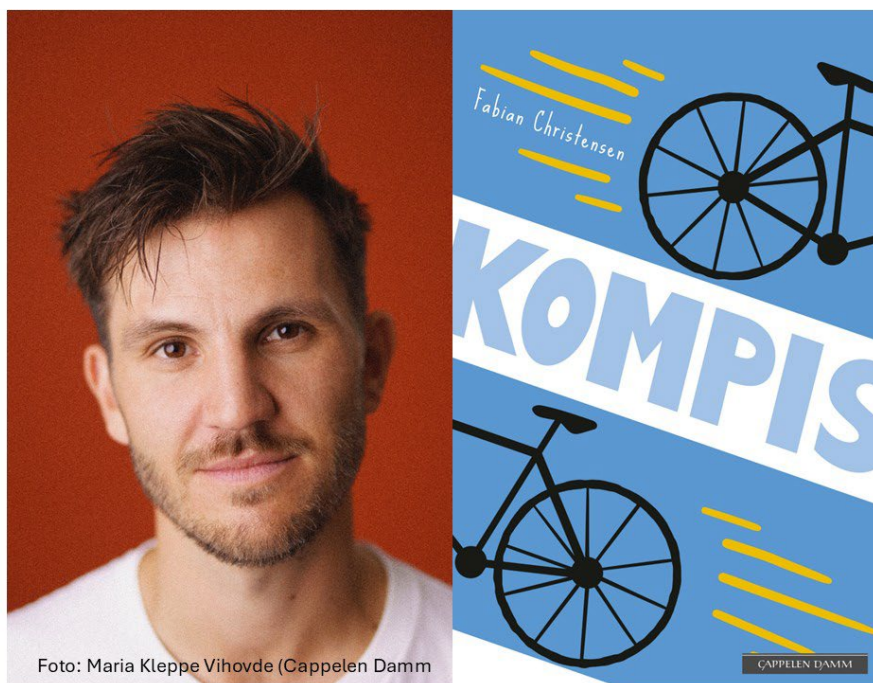

Foto: Maria Kleppe Vihovde (Cappelen Damm)

Temaet mobbing kan være ekstra vanskelig for enkelte elever. Vær oppmerksom på det i sammenheng med arbeidet og spørsmålene. En av oppgavene til før-arbeidet er lagt opp slik at elevene kan notere ned tanker for seg selv. Etterpå kan du samle inn og gjøre en anonymisert oppsummering. Slik kan alle elever få samme mulighet til å dele tankene sine.

FØR LESING:

Mål: *Forberede elevene på temaene i boken og skape interesse.*

Individuelt:

Før dere setter i gang med lesingen, kan du be elevene skrive ned individuelle og anonyme svar på et par spørsmål om mobbing, for eksempel:

- Hva forstår du ved mobbing?
- Hvilke ulike typer mobbing og trakassering kommer du på? (Det kan f.eks. være fysisk/psykisk, på nett og mobil, direkte/indirekte, enkeltstående/gjentatt/strukturell, gjennom utfrysing, ghosting, himle med øynene, blikking osv.)

Svarene kan skrives på ark som leveres til læreren eller leveres anonymt gjennom et digitalt verktøy som Mentimeter eller liknende.

Svarene brukes deretter til å lage felles tankekart og/eller en oppsummering på tavlen basert på de anonyme assosiasjonene og tankene til elevene.

Felles:

Snakk sammen i hel klasse om tankene som elevene har delt anonymt og legg gjerne til flere ord og setninger i tankekartet underveis i samtalen.

I tillegg til spørsmålene og svarene som allerede står på tavlen, kan dere også snakke om andre begreper som grenser opp mot mobbing som f.eks. erting, utestenging osv.

Det går også an å snakke om de som mobber: Hvordan har de det egentlig, de som mobber mest? Kan det være grunner til at noen plager, ert, stenger ute og mobber andre? Hva kan man gjøre for å hjelpe de som ikke er greie mot andre? Hva synes dere at andre elever, lærere, rektor og foresatte kan gjøre?

Se deretter sammen på bokomslaget og snakk om tittelen.

- Hva legger dere merke til på forsiden?
- Hvordan vil dere beskrive bildet på omslaget?
- Får dere noen hint om hva fortellingen kan handle om?
- Synes dere at omslaget uttrykker en bestemt stemning eller følelse?
- Hvorfor tror dere at syklene er på vei i hver sin retning?
- Hva tenker dere når dere leser tittelen?
- Er kompis et ord dere bruker? Når?
- Hva vil det si for dere å være en god kompis? Og en dårlig?
- Ser dere noen sammenheng mellom tittelen og forsidebildet?

Les deretter baksideteksten høyt for elevene.

- Hvilket inntrykk får dere av Jørgen?
- Hvorfor tror dere at det er akkurat plager som magesår og ensomhet som nevnes?
- Hvilket inntrykk får dere av Mikkel?
- Og hvilket inntrykk får dere av vennskapet mellom de to?
- Hvilke tanker får dere om handlingen etter å ha lest baksideteksten?

UNDERVEIS

Mål: Engasjere elevene i teksten og oppmuntre til refleksjon.

Vi oppfordrer til bruk av lesestopp underveis i lesingen for å gi elevene mulighet til å diskutere hendelser, tanker og opplevelser og for å engasjere elevene underveis. Hvis det skjer i fellesskap, gir det deg som lærer en mulighet til å modellere og snakke med elevene om hvordan de opplever teksten og hva de tenker om det som skjer. Det går f.eks. an å stoppe opp i forbindelse med viktige eller vanskelige ord; det kan være steder der du tenker eller fornemmer at elevene er usikre på innholdet, kan ha glede av en oppsummering eller anledning til å reflektere sammen; det kan også være sentrale steder som egner seg spesielt godt til å snakke om hvordan teksten danner bilder eller forestillinger eller der teksten sier ting mellom linjene. Det kan også være steder der dere kan være sammen om å oppleve en overraskende vending i fortellingen eller en felles følelse – av spenning, urettferdighet, svik, vennskap eller glede over boka.

I det følgende foreslår vi noen steder i boka der det kan være aktuelt å stoppe underveis i lesingen. Spørsmålene som er nevnt under lesestoppene kan også brukes på andre måter og/eller tilpasses.

Det er valgt flere stoppesteder i begynnelsen av *Kompis* blant annet fordi vi tenker at det kan være en god ide å snakke litt ekstra om anslaget som støtte til elevenes etablering av universet i fortellingen: Vennskap er et viktig tema i *Kompis*, og forholdet mellom Jørgen og Mikkel introduseres i første kapittel; boka introduserer ganske raskt til flere ulike steder i boka: Borgen, kirken, skolen, hjemme hos Jørgen, i konfirmasjonen til Mikkel osv.; det dukker opp et par eksempler på sterk språkbruk og mobbing allerede i de første kapitlene; det er dessuten flere elementer fra innledningen som dukker opp igjen mot slutten og det kan derfor også være fint å snakke litt ekstra om de første kapitlene for å bidra til at elevene kanskje selv vil oppdage dette på et senere tidspunkt.

Det er imidlertid helt opp til deg om du vil bruke disse forslagene til lesestopp eller om du foretrekker å organisere lesingen på andre måter, dele inn boka på andre vis, stoppe andre steder, stille andre spørsmål osv.

Lesestopp 1, side 13:

Det går an å kombinere lesestopp med den såkalte IGP-modellen: Individuell – gruppe – plenum.

IGP-modellen innebærer at elevene først formulerer sin individuelle leseopplevelse på egen hånd; deretter kan de dele tankene sine i grupper på 3-4 elever; og endelig kan dere snakke om leseopplevelsene i plenum. Da er ofte elevene bedre forberedt, og sannsynligheten større for at klasesamtalene blir bedre og rikere, med flere innspill fra elevene.

Det går også an å bruke et eller flere av følgende spørsmål som utgangspunkt for samtale:

- Hvilket førstehåndsintrykk får dere av Jørgen?
- Kjenner dere dere igjen i det han skriver om ungdomsskolen og ungdomsskoletiden?
- Hva ville dere tatt med hvis dere skulle laget en liknende liste?
- Hvilket inntrykk får dere av Mikkel?
- Hvordan vil dere beskrive vennskapet deres, basert på det dere har lengst så langt?
- Hva synes dere om måten de snakker til hverandre på?
- Kjenner dere dere igjen i beskrivelsen av vennskap på barneskolen og vennskap blant ungdom?
- Hvilket inntrykk får dere av familiebakgrunnen deres?
- Hva legger dere i uttrykket «fristed»?
- Klarer dere å se for dere Borgen og Kaoset?
- Tror dere familiene til Jørgen og Mikkel vet om dette stedet?
- Hvorfor tror dere de to guttene sykler om kapp?
- Hva sier det om vennskapet deres?
- Hvorfor tror dere Mikkel roper «Siste mann i mål har heftige psykiske problemer»?
- Hva synes dere om slutten på kapittel 1?
- Hvilke likheter og forskjeller fornekter dere mellom de to kompisene?

Lesestopp 2, side 23:

Når dere har lest s.13-23 i *Kompis*, anbefaler vi å gi elevene muligheten til å ta opp ting de lurte på mens de leste, slik at alle har en umiddelbar forståelse av tekstens innhold.

Deretter kan det være lurt å snakke om teksten.

Vi anbefaler at litterære samtaler tar utgangspunkt i den personlige leseopplevelsen til elevene. Åpne og autentiske spørsmål – spørsmål der svaret ikke er gitt på forhånd – gjør det lettere for dem å relatere litteraturen til egen hverdag og eget liv og dermed også å engasjere seg i litteraturen.

Begynn gjerne med spørsmål som:

- Hva handlet dette om?
- Hva skjedde her?

Dersom elevsvarene blir fulgt opp på en oppmerksom og konstruktiv måte, opplever elevene at leseropplevelsene deres blir hørt og tatt på alvor. Det kan for eksempel skje ved å la samtalen bygge videre på elevenes svar når et nytt spørsmål blir formulert (såkalt opptak og verdsetting).

Når elevene har fått anledning til å formulere og diskutere leseopplevelsene sine, anbefaler vi deg å bruke teksten til å stille spørsmål som du vet vil engasjere.

Her er noen spørsmål det går an å bruke som utgangspunkt:

- Hvilket inntrykk får dere av den tidligere musikk læreren, Alejandro?
- Hva sier det om Jørgen at han er så fascinert av ham?
- Hvilket inntrykk får dere av den nye musikk læreren, Hurum?
- Hvilket inntrykk får dere av Cato?
- Hvordan vil dere beskrive måten han oppfører seg på?
- Synes dere han driver med mobbing? Begrunn svaret.
- Hva tenker dere om klassemiljøet?

Etter skolen drar Jørgen hjem.

- Hvilket inntrykk får dere av hjemmesituasjonen hans?
- Hvorfor tror dere Jørgen bor med tanta si?
- Hvordan vil dere beskrive relasjonen mellom Jørgen og tanta?

Jørgen tenker at Mikkel minner ham om en ulv.

- Hva tror dere han mener med det?

Jørgen finner et opptak med faren sin på loftet.

- Hadde dere likt å se et opptak av skolekonserten til en av foreldrene deres? Eller av en foresatt?

- Hvordan tror dere det hadde vært – f.eks. kult, flaut, interessant, «interessant» eller liknende?
- Hva tenker dere om måten Jørgen reagerer på?

Lesestopp 3, side 56:

Etter å ha lest frem til side 56, kan det være en god ide å la elevene gi uttrykk for leseopplevelsen sin ved hjelp av de faste uttrykkene under.

- a. Da jeg leste, la jeg merke til...
- b. Jeg synes at...
- c. Jeg likte godt da...
- d. Jeg ble irritert over...
- e. Det gjorde inntrykk på meg at...
- f. Hvis jeg var...
- g. Jeg ble skuffet over...
- h. Jeg ble overrasket over...

Du kan modellere bruken av setningsinnlederne i forkant, f.eks. ved at du selv bruker uttrykkene til å beskrive elementer av leseopplevelsen din.

Be deretter elevene velge ut noen av uttrykkene og fortsette setningene, gjerne skriftlig. Be dem også prøve å legge til en forklaring ved å bruke ordet *fordi*.

Det kan også være lurt å kombinere bruken av setningsinnlederne med den såkalte IGP-modellen: Individuell – gruppe – plenum.

IGP-modellen innebærer at elevene først formulerer sin individuelle leseopplevelse på egen hånd, ved hjelp av setningsinnlederne; deretter kan de dele tankene sine i grupper på 3-4 elever, og endelig kan dere snakke om leseopplevelsene i plenum.

Da er ofte elevene bedre forberedt og sannsynligheten er større for at klassesamtalene blir bedre og rikere, med flere innspill fra elevene.

Her er noen forslag til spørsmål som utgangspunkt for samtale:

- Hva synes dere om konfirmasjonsfesten til Mikkel?
- Hva tror dere Mikkel selv tenker om den store dagen?
- Hvorfor har Jørgen bestemt at han ikke vil konfirmeres? Hva tenker dere om det?
- Hvilket inntrykk får dere av familien til Mikkel, f.eks. faren og moren hans?
- Hvilket inntrykk får dere av Eirin?
- Hvordan vil dere beskrive måten Jørgen oppfører seg på når han snakker med Eirin?
- Har dere noen triks som dere bruker hvis dere blir nervøse og skal prøve å roe dere?
- Tror dere Jørgen har kjangs på Eirin? Hvorfor / hvorfor ikke?

Siste timen før helgen snakker Hurum med klassen om den store avslutningskonserten.

- Hvordan vil dere vurdere miljøet i klassen? Hva er bra, og hva er dårlig?
- Synes dere timen er beskrevet på en troverdig måte? Hvorfor / hvorfor ikke?
- Hva hadde dere gjort hvis dere hadde vært elev i denne klassen?
- Hvorfor tror dere Cato oppfører seg slik han gjør?
- Hvordan vil dere beskrive oppførselen til Jørgen og Mikkel?
- Hvorfor tror dere Jørgen drømmer seg bort?
- Hva synes dere om at Jørgen melder seg som solist og gitarist?
- Hvorfor tror dere han sier han har vært med i Sølvгутtene?
- Hvordan forstår dere overskriften på s.44: «Å gripe en sjanse litt for hardt»?

Da de drar hjem til Mikkel etter musikktimen, tenker Jørgen at Mikkel oppfører seg rart.

Finn 2-3 steder i kapitlet der Jørgen registrerer at Mikkel er annerledes enn han pleier.

- Er dere enige med Jørgen? Hvorfor / hvorfor ikke?
- Har dere noen ideer til hvorfor Mikkel oppfører seg slik?

«Har du ryggen min? roper Mikkel»

- Hvorfor tror dere Mikkel spør Jørgen om dette?
- Synes dere Jørgen er en god støtte for vennen sin? Hvorfor / hvorfor ikke?
- Hva tror dere skjer videre i fortellingen?

Lesestopp 4, side 75:

«Stille lesesirkel» *

1. Gruppearbeid.

Elevene deles inn i grupper på 3-4 elever som har lest til side 75 og som skal samarbeide om å lage en «stille lesesirkel», dvs. en lesesirkel der de får lov til å skrive, men ikke til å snakke (før litt senere).

Hver elev trenger et ark, noterer navnet sitt øverst i venstre marg og kan også skrive «Hei» øverst på siden, ev. etterfulgt av navn på gruppemedlemmene for å understreke at det er tale om en henvendelse og en reel utveksling av tanker og meninger mellom elevene i gruppen.

Elevene får nå 1-2 minutter til å skrive om leseopplevelsen deres. De kan skrive tanker, følelser, spørsmål eller andre reaksjoner på utdraget de har lest – helt uten å snakke. De bør få beskjed om å skrive med leselig skrift og bruke så mye av den tilmålte tiden som mulig til å skrive.

Når tiden er ute, skriver elevene ferdig den setningen de holder på med og sender deretter teksten sin mot venstre, til den eleven som sitter der. Elevene leser det nye arket de har fått, skriver navnet sitt i venstre marg og får deretter 1-2 minutter til å reagere på naboens tekst: De kan skrive en kommentar til teksten, fortsette tankerekken, skrive om de er enige eller uenige, stille spørsmål eller ev. sette i gang en ny tanke-rekke.

Etter tre gjennomføringer returneres arket til den som begynte med å skrive på det.

Vedkommende leser tekstene og setter strek under en setning på arket – den som eleven synes er mest interessant og som han/hun har mest lyst til å diskutere videre i gruppen.

Deretter får elevene endelig lov til å snakke. Be dem om å begynne med en av de utvalgte setningene og la dem ellers snakke fritt om utdraget i noen minutter.

2. Samtale i hel klasse

Klassesamtale.

Hver gruppe kan nå få si litt om hva de diskuterte i gruppen.

Sørg gjerne for at så mange som mulig kommer til orde i samtalen.

Følg opp samtalepunktene som nevnes ved å formulere åpne og autentiske spørsmål som bygger videre på elevenes svar.

Her er noen forslag til spørsmål som utgangspunkt for samtale:

- Hvorfor tror dere Jørgen slår mannen på stranden?
- Synes dere han burde forklart seg?

- Hva kunne han gjort annerledes?
- Hva hadde dere gjort hvis dere hadde vært Jørgen?
- Hvorfor tror dere Simon og de andre blander seg?
- Hva synes dere om måten slåsskampen er beskrevet på?
- Hvorfor tror dere forfatteren har valgt å gjøre det slik?
- Hva synes dere om tittelen på kapitlet: «Snikende ninja – vond mage»?
- Forstår dere hvorfor Jørgen og Mikkel er bekymra for å møte tiendeklassingene?
- Tror dere Simon har planlagt å ta Jørgen og Mikkel på skolen?
- Hvorfor tror dere Jørgen reagerer så sterkt når han ser at Eirin trøster Simon?
- Hva synes dere om måten Jørgen og Mikkel kommuniserer på nederst på s.73?
- Hvorfor tror dere Jørgen velger å lyve for Eirin, i stedet for å fortelle sannheten?
- Hva hadde dere gjort hvis dere var Jørgen?
- Hva slags inntrykk tror dere Eirin har av Jørgen?

NB: Forberedelse til neste lesestopp: notater

Før dere leser sidene fram til neste lesestopp – frem til s. 98, kan det være en god ide å be elevene om å ta notater. Hvis du velger å lese høyt, kan elevene ta notater mens de lytter.

Lesestopp 5, side 98:

Før dere begynner å snakke om den delen av *Kompis* som dere har lest, får elevene beskjed om å skrive et sammendrag på bakgrunn av notatene sine. (En variant av denne aktiviteten er at elevene lager et muntlig sammendrag som de presenterer for de andre i gruppa.)

a. Skriv et sammendrag

Individuelt arbeid.

b. Sammenligne sammendrag

Gruppesamtale.

Når tiden er ute og elevene har skrevet ferdig sammendraget, skal elevene sette seg i grupper på 2-3 elever og sammenligne tekstene de har skrevet.

- Har de skrevet det samme?
- Hva er eventuelt forskjellig?
- Har de fått med seg det viktigste?

c. Diskusjon i hel klasse

Klassesamtale

La først elevene dele erfaringene med å skrive sammendrag i hel klasse.

Snakk deretter om teksten med utgangspunkt i elevenes leseopplevelser. Still åpne og autentiske spørsmål og oppfølgingsspørsmål som bygger videre på elevenes svar.

Her er noen forslag til spørsmål som utgangspunkt for samtale:

Klassen til Jørgen og Mikkel er på ekskursjon.

- Får dere inntrykk av at det er en vellykket ekskursjon? Hvorfor / hvorfor ikke?
- Synes dere Cato mobber Jørgen? Hvorfor / hvorfor ikke?
- Hvorfor tror dere Cato oppfører seg som han gjør?
- Hvorfor tror dere Jørgen sammenlikner Cato med en mygg?

Mikkel stiller Jørgen flere store og alvorlige spørsmål, som: «Har du noen gang kjent deg annerledes?» og «Har du noen gang følt at du ikke helt kjenner igjen deg selv?»

- Hva synes dere om måten Jørgen svarer på?
- Hvorfor tror dere han svarer slik?
- Hva hadde dere svart på disse spørsmålene?
- Hva er Mikkel-effekten?
- Hvordan tror dere Jørgen har det da han må spille og synge foran klassen?
- Hvorfor tror dere Jørgen blir sint på Mikkel?
- Hva synes dere om måten Mikkel reagerer på?
- Hva ville dere gjort hvis dere hadde vært Mikkel?
- Hva synes dere om kommentarene til Cato?
- Synes dere det er greit å erte eller mobbe noen hvis man kommenterer på en morsom måte?
- Hva tror dere skjer videre?

NB: Forberedelse til neste lesestopp: påstander.

Før dere leser sidene fram til neste lesestopp – frem til s. 121, kan det være en god ide å forberede lesingen ved å snakke om noen påstander som dukker opp i teksten.

Det kan innledes som et individuelt arbeid der elevene tar stilling til påstandene på [DETTE ARKET](#).

Arket deles ut og elevene skal nå lese setningene og krysse av om de er enige eller uenige i påstandene. De bør også forberede seg på å forklare hvorfor.

Etter det individuelle arbeidet kan elevene eventuelt få diskutere meningene sine i små grupper på fire elever for å forberede klassesamtalen etter at de har lest de aktuelle sidene i boka.

Hvis du foretrekker å gå rett til klassesamtalen, er det naturligvis også mulig.

Her er listen med påstander som dukker opp på s.99-121.

- Det er for mange steder på mobilen å vise fram livet
- Det er lov å flørte selv om man har en kjæreste
- Hvis fastlegen danser på TikTok, bør man bytte
- Det er greit å skulke hvis man risikerer å bli mobbet
- Når man stopper å være syk, blir man frisk
- En 14-åring skal få ha sitt privatliv i fred
- Det er imponerende å gå over Besseggen
- Det er dumt å vise frem sin verste side for folk man liker

Når dere har snakket om påstandene, kan dere sette i gang med lesingen.

Mulig lesebestilling: La elevene finne de stedene i utdraget der påstandene dukker opp.

Lesestopp 6, side 121:

Etter å ha lest frem til side 121, finner dere frem påstandene på nytt.

Gå igjennom utsagnene og be elevene dele tankene sine.

- Hvordan fremstår påstandene i lys av teksten dere har lest?
- Er det ev. noen som har endret mening? Hvorfor / hvorfor ikke?

Snakk deretter om det utdraget og la elevene dele tankene sine.

Vi anbefaler at litterære samtaler tar utgangspunkt i den personlige leseopplevelsen til elevene. Åpne og autentiske spørsmål – spørsmål der svaret ikke er gitt på forhånd – gjør det lettere for dem å relatere litteraturen til egen hverdag og eget liv og dermed også å engasjere seg i litteraturen.

Begynn gjerne med spørsmål som:

- Hva handlet dette om?
- Hva skjedde her?

Dersom elevsvarene blir fulgt opp på en oppmerksom og konstruktiv måte, opplever elevene at leseropplevelsene deres blir hørt og tatt på alvor. Det kan for eksempel skje ved å la samtalen bygge videre på elevenes svar når et nytt spørsmål blir formulert (såkalt opptak og høy verdisetting).

Når elevene har fått anledning til å formulere og diskutere leseopplevelsene sine, anbefaler vi deg å bruke teksten til å stille spørsmål som du vet vil engasjere.

NB: Forberedelse til neste lesestopp: spørsmål og litteraturintervju

Før dere leser sidene fram til neste lesestopp – frem til s. 158, kan det være en god ide å be elevene om å skrive spørsmål til teksten mens de leser. Det kan være spørsmål som teksten gir svar på, antyder svar på eller bare ting de lurer på.

Lesestopp 7, side 158:

Etter å ha lest frem til side 158, skal elevene stille hverandre spørsmål til teksten de har lest.

Som støtte til arbeidet kan elevene få utdelt et ark med noen få spørsmål i forkant av intervjuet. Arket kan inneholde noen faste spørsmål og plass til at hver elev kan skrive inn tre supplerende spørsmål etter eget valg. [HER](#) er et eksempel på et slikt spørsmålsark.

Be nå elevene om å velge ut tre av de spørsmålene de skrev ned mens de leste s.122-158.

Aktiviteten kan forberedes gjennom å snakke kort med elevene om hvordan ulike typer spørsmål legger opp til ulike typer svar. Et enkelt skille mellom spørsmål *med* og *uten* entydig fasit kan være nok, sammen med en oppfordring til å stille flest av de siste. Alternativt går det an å bruke et skille mellom spørsmål som fører til korte eller lange svar eller mellom

enfingerspørsmål, flerfingerspørsmål og ut-av-teksten-spørsmål slik Kverndokken foreslår i *101 måter å lese leseleksa på* (Kverndokken 2012).

Elevene kan også gå i grupper for å hjelpe hverandre med å velge ut de spørsmålene som de mener er de viktigste å stille til denne delen av teksten.

Når elevene har valgt ut tre spørsmål hver, skriver de dem på arket og tar deretter arket med seg rundt i klasserommet for å finne intervjuobjekt. Når de har funnet en partner, skal elevene stille et spørsmål fra listen, og partneren skal svare. Intervjueren lytter til svaret, noterer stikkord på arket og stiller ev. oppfølgingsspørsmål ved behov.

Når begge elevene har fått svar på et spørsmål, finner de en ny partner og stiller et nytt spørsmål fra lista.

Når elevene har fått svar på alle spørsmålene på lista, kan dere samles i hel klasse.

Bruk spørsmål og svar fra intervjuene som et utgangspunkt for å snakke om utdraget.

La deretter samtalen utvikle seg gjennom å formulere åpne og autentiske spørsmål som bygger videre på svarene til elevene – da opplever de at leseopplevelsene deres blir hørt og tatt på alvor.

Lesestopp 8, side 188:

Når dere har lest s.158-188 i *Kompis*, anbefaler vi å gi elevene muligheten til å ta opp ting de lurte på mens de leste, slik at alle har en umiddelbar forståelse av utdraget.

Deretter kan det være lurt å snakke om teksten.

Begynn gjerne med spørsmål som:

- Hva handlet dette om?
- Hva skjedde her?

Dersom elevsvarene blir fulgt opp på en oppmerksom og konstruktiv måte, opplever elevene at leseropplevelsene deres blir hørt og tatt på alvor. Det kan for eksempel skje ved å la samtalen bygge videre på elevenes svar når et nytt spørsmål blir formulert (såkalt opptak og verdsetting).

Når elevene har fått anledning til å formulere og diskutere leseopplevelsene sine, anbefaler vi deg å bruke teksten til å stille spørsmål som du vet vil engasjere.

Her er noen spørsmål det går an å bruke som utgangspunkt:

- Tror dere Jørgen gleder seg til Tommys Tivoli?
- Hva med Mikkel?
- Hva synes dere om Cato?
- Hvorfor tror dere han liker å tøffe seg?
- Hva tror dere Jørgen mener når han tenker han «er i fare for å ende opp som femte hjul på vogna»?

På s. 175 løper Jørgen inn i Simon og sier. «Er du ute og lufter ørene dine, eller?».

- Synes dere det er mobbing? Begrunn svaret.
- Hvorfor gjør han det?
- Synes dere det er taktisk klokt? Hvorfor / hvorfor ikke?

Jørgen kaller Simons oppførsel for «terror».

- Er dere enige? Hvorfor / hvorfor ikke?
- Hva synes dere om måten Cato reagerer på?
- Forstår dere hvorfor Jørgen blir sint på Cato? Begrunn svaret.
- Hvordan vil dere oppsummere vennskapet mellom Jørgen og Mikkel på dette stedet i fortellingen?
- Hvorfor tror dere at Jørgen ender opp på kirkegården, rett ved gravstøtten til foreldrene sine?
- Tror dere forfatteren har gjort dette bevisst? Forklar hva dere tenker.
- Hvilket inntrykk får dere av Cato i dette tekstutdraget?
- Hvorfor tror dere han oppfører seg annerledes overfor Jørgen?
- Hvordan forstår dere utsagnet på s. 188: «De som slenger dritt, kan også gjøre opp for seg»?
- Synes dere Jørgen burde be Cato om en unnskyldning? Hvorfor / hvorfor ikke.
- Synes dere at Jørgen bør stole på Cato?
- Hva tror dere Cato vil vise Jørgen?
- Hva tror dere skjer videre?

Lesestopp 9, side 206:

Etter å ha lest frem til side 206, kan det være en god ide å la elevene gi uttrykk for leseopplevelsen sin ved hjelp av de faste uttrykkene under.

- a. Da jeg leste, la jeg merke til...
- b. Jeg synes at...
- c. Jeg likte godt da...
- d. Jeg ble irritert over...
- e. Det gjorde inntrykk på meg at...
- f. Hvis jeg var...
- g. Jeg ble skuffet over...
- h. Jeg ble overrasket over...

Du kan modellere bruken av setningsinnlederne i forkant, f.eks. ved at du selv bruker uttrykkene til å beskrive elementer av leseopplevelsen din.

Be deretter elevene velge ut noen av uttrykkene og fortsette setningene, gjerne skriftlig. Be dem også prøve å legge til en forklaring ved å bruke ordet *fordi*.

Det kan også være lurt å kombinere bruken av setningsinnlederne med den såkalte IGP-modellen: Individuell – gruppe – plenum.

IGP-modellen innebærer at elevene først formulerer sin individuelle leseopplevelse på egen hånd, ved hjelp av setningsinnlederne; deretter kan de dele tankene sine i grupper på 3-4 elever, og endelig kan dere snakke om leseopplevelsene i plenum.

Da er ofte elevene bedre forberedt og sannsynligheten er større for at klassesamtalene blir bedre og rikere, med flere innspill fra elevene.

Når elevene har fått anledning til å formulere og diskutere leseopplevelsene sine, anbefaler vi å bruke teksten til å stille spørsmål som du vet vil engasjere.

Lesestopp 10, side 233:

«Stille lesesirkel» *

1. Gruppearbeid.

Elevene deles inn i grupper på 3-4 elever som har lest til side 75 og som skal samarbeide om å lage en «stille lesesirkel», dvs. en lesesirkel der de får lov til å skrive, men ikke til å snakke (før litt senere).

Hver elev trenger et ark, noterer navnet sitt øverst i venstre marg og kan også skrive «Hei» øverst på siden, ev. etterfulgt av navn på gruppemedlemmene for å understreke at det er tale om en henvendelse og en reel utveksling av tanker og meninger mellom elevene i gruppen.

Elevene får nå 1-2 minutter til å skrive om leseopplevelsen deres. De kan skrive tanker, følelser, spørsmål eller andre reaksjoner på utdraget de har lest – helt uten å snakke. De bør få beskjed om å skrive med leselig skrift og bruke så mye av den tilmålte tiden som mulig til å skrive.

Når tiden er ute, skriver elevene ferdig den setningen de holder på med og sender deretter teksten sin mot venstre, til den eleven som sitter der. Elevene leser det nye arket de har fått, skriver navnet sitt i venstre marg og får deretter 1-2 minutter til å reagere på naboens tekst: De kan skrive en kommentar til teksten, fortsette tankerekken, skrive om de er enige eller uenige, stille spørsmål eller ev. sette i gang en ny tanke-rekke.

Etter tre gjennomføringer returneres arket til den som begynte med å skrive på det.

Vedkommende leser tekstene og setter strek under en setning på arket – den som eleven synes er mest interessant og som han/hun har mest lyst til å diskutere videre i gruppen.

Deretter får elevene endelig lov til å snakke. Be dem om å begynne med en av de utvalgte setningene og la dem ellers snakke fritt om utdraget i noen minutter.

2. Samtale i hel klasse

Klassesamtale.

Hver gruppe kan nå få si litt om hva de diskuterte i gruppen.

Sørg gjerne for at så mange som mulig kommer til orde i samtalen.

Følg opp samtalepunktene som nevnes ved å formulere åpne og autentiske spørsmål som bygger videre på elevenes svar.

Snakk også om hva dere tror skjer videre.

ETTER LESING:

1. Snakk kort om boka – klassesamtale

Gi elevene muligheten til å ta opp ting de lurte på mens de leste, slik at alle har en umiddelbar forståelse av boka's innhold.

2. Personlig mening – individuelt arbeid

Be elevene ta stilling til teksten:

- Likte du boka?
- Hva er de tre viktigste grunnene til at du liker/misliker boka?

3. Del leseopplevelsen – gruppesamtale

La elevene jobbe i grupper på 4-5 elever. Be dem dele tankene fra punkt 2 over og deretter snakke sammen i gruppen om hva de synes er bra og/eller dårlig med teksten, og hva de eventuelt synes kunne vært bedre.

4. Klassesamtale

Etter at elevene først har jobbet individuelt med å formulere sin egen leseopplevelse og deretter prøvd ut og kanskje reformulert disse tankene i en mindre og trygg setting, kan elevene snakke i hel klasse.

For å få til litterære samtaler som utvikler elevenes leseglede og engasjement for litteratur, er det ofte en fordel å ta utgangspunkt i den personlige leseopplevelsen til elevene. Begynn derfor gjerne med spørsmål som: «Hva handlet dette om?» eller «hva skjedde her?» og la samtalen utvikle seg ved å formulere åpne og autentiske spørsmål som bygger videre på elevenes svar – da opplever elevene at leseopplevelsene deres blir hørt og tatt på alvor.

Her er noen forslag til spørsmål som utgangspunkt for samtale:

Etter å ha lest hele boka har dere blitt bedre kjent med en del nye karakterer.

– Hvilken av karakterene i boka liker dere best? Begrunn svaret.

– Hva var førstehåndsintrykket deres av Jørgen?

– Hvordan synes dere han utviklet seg gjennom boka?

– Hva var de største utfordringene han møtte?

– Hvordan synes dere han håndterte dem?

– Hvordan synes dere Mikkel utviklet seg gjennom boka?

– Hvordan vil dere beskrive måten boka var fortalt på?

– Hvilke følelser opplevde dere mens dere leste boken? Hvorfor?

– Hvordan kunne situasjonene i boken vært håndtert annerledes?

– Hva ville dere ha gjort hvis dere var en av karakterene i boken?

– Hva synes dere om måten boka slutter på?

– Hva synes dere om tittelen på boka?

Se for dere at dere skulle valgt en alternativ tittel.

– Hva ville dere valgt?

– Hvordan forstår dere forsiden etter å ha lest boka?

– Hva synes dere om språkbruken i boka? Hva gjør dette med hvordan dere oppfatter karakterene?

– Er det brukt ord i boka som dere tenker ikke er greie å si til hverandre? Hvis ja: Hvorfor tror dere disse ordene er brukt?

– Hvilken effekt tror dere det har på miljøet i klassen og på skolen når det er lav terskel for å slenge kommentarer til hverandre?

I boka er det også flere eksempler på vold.

– Hvordan synes dere at det påvirker miljøet på skolen? Og på fritida?

– Hva synes dere om den digitale mobbingen som finner sted i boka?

– Synes dere den er fremstilt på en troverdig måte?

– Hva synes dere om at noen deler bilder eller filmer i sosiale medier uten samtykke?

- Har dere inntrykk av at de voksne klarte å fange opp det som foregikk blant ungdommene i boka?
- Er det noe de kunne gjort annerledes?
- Hvilke konsekvenser har mobbing og utestengelse for karakterene i boken?
- Tenker dere at det har endret seg når boka slutter?

Man kan argumentere for at boka har flere budskap.

- Hvilke finner dere?
- Hva tror dere forfatteren ønsket å formidle med denne historien?
- Hvilket tema/ hvilke temaer synes dere var mest interessante eller viktige?
- I hvilken grad mener dere at det går an å lære noe av boka?

I forlengelse av temaet mobbing går det også an å jobbe videre med spørsmåla nedenfor:

a) Hvilke rettigheter har elever dersom de ikke har det bra på skolen? Søk på internett og/eller snakk med læreren/rektor/den sosialpedagogiske rådgiveren på skolen.

b) Opplæringsloven skriver at alle elever har rett til å ha det bra på skolen:

«§ 9 A-3.Nulltoleranse og førebyggjande arbeid

Skolen skal ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering.

Skolen skal førebyggje brot på retten til eit trygt og godt skolemiljø ved å arbeide kontinuerleg for å fremje helsa, trivselen og læringa til elevane.»

- Hva innebærer nulltoleranse?
- Hva mener dere skal til for at skolemiljøet er trygt og godt?
- Hva er viktige faktorer for trivsel?
- Hvilken rolle spiller læreren? Og politikerne?

Det er også slik at det er elevenes egne opplevelser av hvordan de har det på skolen, som er avgjørende.

- Hvorfor er det slik, tror dere? [Kilde her](#)

Flere oppgaver og forslag til aktiviteter:

1. Skriveoppgaver:

Velg mellom en av oppgavene under:

- a) Skriv en dagbokinnføring fra perspektivet til Eirin. Hvordan opplever hun Jørgens oppførsel?
- b) Skriv en dagbokinnføring fra Catos perspektiv. Det kan være med utgangspunkt i en scene i boka, eller en tekst som viser frem en annen side av Cato.
- c) Takketale til konfirmasjonen:
I konfirmasjonen til Mikkel holder han en tale som er veldig kort – på bare fire setninger. Skriv en ny tale på Mikkels vegne – eller skriv din egen personlige takketale. Talen bør være på ca. en halv side. Husk å takke foreldre/foresatte, gjestene for at de kom og for de flotte gavene fra venner, foreldre og familie.
- d) Skriv et dikt om vennskap. Du kan velge selv om det skal rime eller ha en mer fri form.
- e) Skriv fortsettelsen på Kompis: Hva tror du skjer videre med Jørgen og Mikkel?

2. Tegneoppgaver

- a) Lag en tegning eller en illustrasjon som viser vennskapet mellom Jørgen og Mikkel. Det kan være når de henger på Borgen, når de gamer i kjelleren til Mikkel, når de kommuniserer med blikket på slutten eller på en annen måte som du selv velger.
- b) Tenk på en scene i boka som har gjort inntrykk på deg. Tegn deretter scenen. Du kan tegne for hånd, bruke tegneprogram eller liknende.

3. Spør boka – og forfatteren.

Gruppeoppgave

Sett elevene i grupper på 3-4 og be dem lage en felles liste med spørsmål til boka. For at det skal være en så fri og åpen oppgave som mulig, forsøk å ikke avgrense med antall spørsmål. Si heller at elevene skal komme med så mange spørsmål som mulig innenfor en viss

tidsramme (15, 20, 30 minutter, etc.). Oppmuntre elevene til å stille spørsmål om ting de faktisk lurer på og som de tenker det går an å svare langt på (prøve å unngå for mange ja/nei-spørsmål).

Alternativt kan noen av elevene også lage faktaspørsmål fra bokens innhold som de tror de andre i klassen kan klare å svare på.

Når de har jobbet ut tiden kan gruppa dele spørsmålene sine med resten av klassen. Eventuelt kan du samle inn alle spørsmålene og lage en liste, redigere den og dele den ut tilbake til elevene. En ekstra oppgave du da kan gi dem som en del av etterarbeidet er å svare på spørsmålene med hele setninger. Kanskje som hjemmearbeid?

Bruk spørsmålene og erfaringene med å både lage spørsmål, svare på disse og å reflektere over hvilke spørsmål som egner seg, som forberedelse til møtet med forfatteren av *Kompis*: Fabian Christensen.

4. Paroppgave

Forbered en bokpresentasjon for elever på skolen som ikke har lest boka. Fortell både fra handlingen i boka og om forfatteren. Hvordan oppsummerer dere handlingen?

Velg også ut et utdrag som dere leser høyt som en del av presentasjonen.

Snakk om hva som er viktig i utvelgelsen av et utdrag. Skal der være fra en spenningstopp, eller fra et sted i boka som virkelig representerer hvordan hovedpersonen er? Andre ting?

Dere kan bruke et digitalt presentasjonsverktøy.

5. Lag en spilleliste til Mikkel.

I par eller grupper på 3-4.

Lag en spilleliste med låter som dere tror Mikkel vil like.

6. Lag en boktrailer

La elevene lage en boktrailer der de presenterer *Kompis* ved hjelp av bilder, lyd/musikk og tekst. Videoen kan vare opp til tre minutter, men de beste boktrailerne er ofte korte og poengterte med en varighet på under minuttet. Denne veiledningen forklarer på en enkel og oversiktlig måte hvordan man kan gå fram for å lage en boktrailer og tar samtidig opp viktige

spørsmål om opphavsrett m.m. Veiledningen er laget i samarbeid mellom Ubok, Leser søker bok og Foreningen !les.

Det kan også være en god ide å se på en av disse boktrailerne som inspirasjon før dere setter i gang:

7. Fotooppgave – Book Bento.

Ta et bilde av boka sammen med ting som passer til handlingen.

<https://forskoler.kb.dk/online-undervisning/book-bento>

8. Moodboard

Lag et moodboard ved å klippe og lime fra aviser og magasiner, male og tegne, og lag på denne måten en A3-side som representerer stemningen i *Kompis*.

Se ev. forslag til moodboard her:

<https://ndla.no/nb/r/verktoykassa—for-larere/moodboard/edf7480449>

9. Anmeld *Kompis*

Skriv en anmeldelse av *Kompis* på nettsidene til Uprisen: <https://denboka.no/boker/kompis>

10. Lag en informasjonsfilm

Lag en informasjonsfilm om antimobbing og mot diskriminering som viser hvordan en kan være en god alliert i kampen mot mobbing og trakassering.

Jobb i grupper og bruk det dere har lært fra denne boka. Del oppgaven mellom dere slik at noen grupper lager for småtrinnene og andre for mellomtrinnene. Pass på at dere tilpasser innholdet for målgruppen.

LÆREPLANMÅL

Alle læreplanmålene er ikke dekket av oppgavene og aktivitetene som er laget til boka, men dere kan utvide og velge å trekke inn andre kompetansemål også.

Norsk:

- lese lyrikk, noveller, fagtekstar og annan skjønnlitteratur og sakprosa på bokmål og nynorsk, svensk og dansk og samtale om formål, form og innhald
- lytte til og vidareutvikle innspel frå andre og grunnngi egne standpunkt i samtalar
- reflektere etisk over korleis eleven framstiller seg sjølv og andre i digitale medium
- utforske og beskrive samspelet mellom skrift, bilete og andre uttrykksformer og lage egne samansette tekstar

KRLE:

- bruke filosofiske tenkemåtar i samtale og undring
- utforske og beskrive egne og andre sine perspektiv i etiske dilemma knytt til kvardags- og samfunnsutfordringar

Samfunnsfag:

- reflektere over kvifor konflikthar oppstår, og drøfte korleis den enkelte og samfunn kan handtere konflikthar
- utforske ulike sider ved mangfald i Noreg og reflektere over menneska sine behov for å vere seg sjølve og for å høyre til i fellesskap
- drøfte kva likeverd og likestilling har å seie for eit demokrati, og utvikle forslag til korleis ein kan motarbeide fordommar, rasisme og diskriminering
- reflektere over korleis ein sjølv og andre deltek i digital samhandling, og drøfte kva det vil seie å bruke dømmekraft sett i lys av reglar, normer og grenser

Kunst og handverk:

– utforske og reflektere over korleis kjensler og meiningar blir viste i kunst og bruke symbolikk og farge til å uttrykkje kjensler og meiningar i egne arbeid

–

* Idéen til denne fremgangsmåten er hentet fra:

Daniels, Harvey A. og Elaine Daniels (2013). The Best-Kept Teaching Secret, Corwin